

Leo Trotskij
januari 1926

Anmärkningar gällande ekonomiska frågor

1. Graden av arbetsproduktivitet ligger till grund för varje samhällsordning och varje etapp i den givna samhällsordningens utveckling.
2. Kapitalismen ledde produktivkrafternas utveckling framåt till en nivå då de inte längre var förenliga med kapitalistiska samhällsförhållanden. Vad gäller Europa ska detta förstås i absolut mening, vad gäller Amerika – i relativ. I Europa har produktionen upphört att växa. I Amerika växer de ojämförligt mycket långsammare än de skulle ha gjort under en socialistisk arbetsorganisation.
3. I Sovjetunionen har vi en socialistisk stat som stödjer sig på mera lågtstående produktivkrafter än i de kapitalistiska staterna. Här finns inga samhälleliga hinder för att utveckla produktivkrafterna. Hela uppgiften består i att utveckla tekniken, organisera arbetet på ett bra sätt och att rationalisera produktionen.
4. Det är fullkomligt klart, att den socialistiska ekonomin i vårt land kan utvecklas och befästa sin ställning bara i den händelse arbetsproduktiviteten hinner ifatt och därefter går förbi den kapitalistiska.
5. Vägen dit går via en industrialisering av vår ekonomi, som – med tanke på landets oerhörda storlek och våra naturtillgångar – fullt ut kan säkerställa landets folkhushållning och krigsindustri.
6. Det vore emellertid ett misstag om vi trodde, att vägen till ekonomisk självständighet på en väl utvecklad industriell grundval, skulle gå vis en sluten nationalekonomi, som i sin helhet bara omsluter den egna staten och ekonomin. Det är tvärtom så, att vi endast genom att utnyttja världsekonomins resurser kan hinna ifatt kapitalismen och därefter gå om den.
7. Den internationella arbetsdelningen är resultatet av såväl naturliga som historiska orsaker. Den omständigheten, att vårt land har övergått till en socialistisk organisering av ekonomin samtidigt som resten av mänskligheten lever under kapitalistiska förhållanden, avskaffar ingalunda den internationella arbetsdelningen och de sammanhang och samband den resulterat i. En av anledningarna till vårt ekonomiska ras under de första revolutionsåren var blockaden. När vi nu lämnar blockaden bakom oss betyder det ett återupprättande av de ekonomiska förbindelser som vuxit fram ur den internationella arbetsdelningen, dvs i första hand ur olikheterna i skilda länders utvecklingsnivå.
8. Utrikeshandelns karaktär och volym är också ett direkt uttryck för hur och i vilken omfattning vi kan tillgodogöra oss den kapitalistiska varucirkulationen i världsmåttstock för att påskynda vårt ekonomiska utvecklingstempo.
9. När vi inträder i ett intensivt varuutbyte med de kapitalistiska länderna innebär det, att vår ekonomi hamnar under världsmarknadens kriterier för arbetsproduktivitet och självkostnadspris.
10. Utrikeshandelsmonopolet är ett mäktigt redskap, som direkt skyddar oss mot påtryckningar från de rika kapitalistiska länderna och som ger oss tillräckligt lång tidsfrist för att utveckla vår teknik och ekonomi.
11. Men det vore ett misstag om vi trodde, att utrikeshandelsmonopolet är en' absolut garanti. Dess verkningsgrad är beroende av det tempo i vilket arbetsproduktiviteten i vår ekonomi närmar sig arbetsproduktiviteten i världsekonomin.

12. Världsmarknadens kontroll kommer tydligast och direkt till uttryck i våra valutasvårigheter: Vi exporterar otillräckliga mängder för att ha möjlighet att i tid importera allt som behövs för vår ekonomis fortsatta tillväxt.

13. Vilka är då de orsaker som sätter hinder i vägen för exporten?

En av orsakerna är att exporten inte är lönsam för staten eller är ofördelaktig för producenterna-bönderna. Olönsamheten kan bero på både primära och sekundära orsaker. Om olönsamheten orsakas av onormalt höga kostnader i handels-, transport- och sjöfraktsleden, så kan vi här med hjälp av världsmarknaden testa i vilken mån vi har en rationell statshandelsapparat på vilken utrikeshandelsmonopolet vilar. Huvudorsaken är det ojämlika prisförhållandet mellan industri- och jordbruksvaror. För de produkter som är avsedda för export erhåller bönderna ett maximipris som fastställs av världsmarknaden och exportvillkoren.

Men det pris bönderna erhåller är otillräckligt när det ska översättas till priser på industrivaror. Om vi hade att göra med en sluten ekonomi, skulle jordbrukspriserna i viss mån kunna korrigeras i överensstämmelse med industripriserna. Men eftersom villkoret för vår rörelse framåt är export, kommer priserna på produkter från bondehushållen att utsättas för världsmarknadens prispress.

Utrikeshandelsmonopolet kan under lång tid skydda den dyra produktionen inom inhemsk industri mot utländsk konkurrens, men detta monopol förmår inte höja spannmålspriserna på världsmarknaden.

14. Världsmarknadens resurser är praktiskt taget obegränsade vad gäller våra exportbehov. Likaså är vårt importbehov i praktiken utan gränser. Detta står inte på något sätt i motsättning till vår satsning på industrialisering utan är tvärtom en följd av detta förhållande. I praktiken bestäms importbegränsningarna helt och hållet av de begränsningar som gör sig gällande för exporten.

15. Av allt detta kan det tyckas lätt att dra den slutsatsen, att nyckelpositionen är jordbruksexporten, att jordbruket måste erhålla maximala mängder extra medel och resurser, så att vi genom att vidga exportresurserna och via importen ska bli i stånd att påskynda industrins utveckling.

16. I själva verket är det en felaktig ståndpunkt. Huvudorsaken till våra exportsvårigheter är disproportionen mellan jordbruks- respektive industriproduktionen. Det betyder inte att landsbygden skulle producera för mycket, utan istället att städerna producerar för lite. Industrins höga självkostnadspriser har i stor utsträckning att göra med otillräckliga volymer.

17. Den teoretiskt tänkbara utvägen ur detta förhållande kan sökas i två riktningar: för det första,¹

L. Trotskij

15 januari 1926

Översättning (från ryska): Kjell Berglund mars 2001

¹ Här avbryts originaldokumentet. Red. anm.